

організації діяльності, контроль, рефлексія, оцінка і самооцінка результатів), що значно підвищує рівень їхньої професійної позиції, стимулює їхню потребу в активних діях, нових знаннях, в творчому підході до вирішення професійних проблем.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бoryтко Н.М. Подготовка педагога-воспитателя в системе непрерывного образования / Н.М.Бoryтко // Известия Международной славянской академии образования им. Я.А.Коменского. – 2004. – № 2. – С. 81–91
 2. Воронов В.В. Формы представления знания в педагогическом образовании/ В.В. Воронов // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 68–73
 3. Єльнікова Г.В. Розвиток цільових функцій управління на рівнях організації середньої освіти/

Г.В.Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2000. – № 3. – С. 9–11

4. Касьянова О.М. Теоретико-методологічні засади розвитку управління сучасною освітою / О.М.Касьянова // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – № 20 (313). – Черкаси. – 2014. – С. 65–71

5. Кондрашова Л.В. Высшая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог, 2007. – 474 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Кондрашов Микола Миколайович – аспірант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коло наукових інтересів: проблеми педагогіки вищої школи і управління освітою.

УДК 371.261

**ЗНАЧУЩІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ
 ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Ольга КОРИННА (Кіровоград)

Постановка проблеми. Складні соціально-економічні процеси, велика конкурентність у сфері працевлаштування, потужний потік інформації і явний недолік часу на його осмислення, – все це обумовлює досить високі вимоги до випускників вищих навчальних закладів України. Сьогодні перед усіма учасниками освітнього процесу стоїть проблема підвищення якості освіти, її адаптації до життєвих реалій (економічних, соціальних, культурних, демографічних тощо).

Українська вища школа, визначаючи основні шляхи своїх реформ, вступила в період практичної оцінки власного менталітету, сформованих традицій в області форм і методів навчання, контролю якості знань, перевірки їх адекватності цілям, задачам, рівню розвитку загальнолюдської, матеріальної і технологічної культури суспільства.

Як відзначають багато авторів, задача контролю результатів навчання у ВНЗ обумовлена підготовкою конкурентоспроможних фахівців з таким рівнем знань, який дозволив би їм якомога швидше адаптуватися в професійно-виробничій сфері, максимально проявити в ній свої знання і здібності, успішно вирішувати будь-які професійні завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науково-педагогічними дослідженнями в питаннях контролю результатів навчання займалися В. Аванесов, В. Беспалько, К. Делікатний, К. Ингенкамп, Ч. Куписевич, І. Лернер, А. Новіков, В. Оконь, В. Онищук,

П. Підкасистий, І. Підласий, Д. Румянцева, М. Скаткін, Н. Тализіна та ін. Проблеми оцінювання знань студентів в умовах модульно-рейтингової системи навчання досліджували А. Алексюк, А. Безносюк, І. Богданова, Л. Гранюк, В. Казаков, Е. Лузік, І. Мельничук, А. Мокров, В. Нагаєв, Л. Романишина, А. Сидорко, А. Євдокимов, П. Юцявичене, Н. Шиян та ін. Теорію і методику тестової діагностики знань на різних етапах навчального процесу розглядали В. Аванесов, В. Беспалько, І. Булах, В. Ільїна, А. Кузьмінський, П. Лузан, А. Майорова, Л. Морський, Н. Розенберг, А. Татур, М. Челишкова та ін.

Дослідження цих та багатьох інших вчених в галузі контролю знань є вельми актуальними, оскільки, незважаючи на досить вагомий результати наукових досліджень в даній області, проблема перевірки та оцінювання знань студентів залишається не до кінця вирішеною [1; 5; 7; 8]. Немає єдності думок вчених щодо таких напрямків зазначеної проблеми: приведення діагностичних методик, критеріїв, шкал оцінювання знань до єдиних норм і стандартів; розширення набору засобів педагогічного контролю шляхом використання методів об'єктивного аналізу й оцінки отриманих результатів контролю.

Метою статті є визначення значимості контролю знань для підвищення якості освіти в вищій школі.

Постановка завдання:

1 Проаналізувати системи оцінювання

знань в історичному аспекті і сучасному світі.

2 Виявити недоліки існуючої традиційної системи контролю знань в ВНЗ України та зарубіжних країн.

3 Позначити можливості активного використання нових надійних і об'єктивних інструментів для оцінки якості вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. За будь-яких принципів організації навчального процесу саме системі оцінювання знань належить важлива роль у забезпеченні високої якості освіти та формуванні конкурентоспроможних фахівців.

В історії існувала велика кількість систем оцінювання знань учнів. Найбільш давньою є система словесних оцінок. Уже в Києво-Могилянській академії була певним чином відпрацьована система оцінювання навчальної діяльності та здібностей учнів. Оцінки тоді були такими: “весьма прилежен”, “весьма понятен и надеждный”, “добронадеждный”, “хорош”, “зело доброго учения”, “очень добр”, “добр, рачителен”, “весьма средствен”, “ниже средствен”, “ниже средствен, плох”, “преизрядного успеха”, “весьма умеренного успеха”, “малого успеха”, “понятен, но неприлежен”, “понятен, но ленив”, “прилежен, но тупого понятия”, “понятен, но весьма нерадив”, “не худо успеваеи”, “не худ”, “не совсем худ”, “малого успеха”, “непонятен”, “не совсем туп”, “туп и непонятен”, “туп”, “очень туп” [6].

Наприкінці XIX - на початку XX ст. у дипломах та атестатах оцінки позначали словами “відмінно”, “вельми добре”, “добре”, “досить добре”, “посередньо”, “слабо”.

У 1918 р. відповіді оцінювалися словами “задовільно” і “незадовільно”. Переведення учнів з класу в клас відбувалося на основі успіхів учнів та відгуків педагогічної ради.

Система оцінки балами знань учнів веде свій початок від єзуїтських шкіл XVI-XVII століть. Перша система оцінок виникла в Німеччині. Вона складалася з трьох балів, кожен з яких позначав розряд. Всі учні розподілялися за розрядами, що позначалися цифрами. За цими розрядами учні ділилися на кращих, середніх і гірших. Звідси спочатку одиниця мала значення найвищої позначки. З часом середній розряд, до якого належало найбільше число учнів, розділили на класи. Так сформувалася п'ятибальна шкала, за допомогою якої намагалися оцінити знання учнів. “Одиниця” – вищий показник досягнутих успіхів, а відповідно “п'ятірка” – один з нижчих. Перехід з одного розряду в інший знаменував собою придбання учнями цілого ряду переваг і привілеїв [3].

Поступово оцінка стає одноманітною і коротшою. Вона все частіше замінюється цифровою системою. Найбільш поширеною

стала 5-бальна система оцінки знань: “1” – слабкі успіхи; “2” – посередні; “3” – достатні; “4” – хороші; “5” – відмінні.

3 вересня 2000 р. в загальноосвітніх навчально-виховних закладах України запроваджена 12-бальна шкала оцінювання навчальних досягнень учнів. Це зумовлено новими підходами до поліпшення функціонування усєї системи освіти в країні [2].

Велика розмаїтість в системах оцінювання знань учнів спостерігається в країнах Європи та в Америці. У більшості країн світу діють різні шкали оцінок – від 6-бальної у Польщі до 100-бальної в Японії.

У Молдові та Білорусі діє 10-бальна шкала, в Англії та Польщі – 6-бальна.

У Франції та ряді її колишніх колоній (наприклад, в Тунісі) давно вже діє 20-бальна. При цьому найвища оцінка, як правило – 18 балів. Вищий пілотаж – заробити 14-16 балів. Більшість французьких “хорошистів” отримують від 10 до 12-14 балів.

Школярі Латвії можуть самостійно вибирати навчальні курси. Успіхи з кожного курсу оцінюються на письмовому або усному заліку за 10-бальною шкалою.

У Німеччині прийнята 6-бальна система оцінок. Правда, оцінки ставляться в зворотному порядку. Найвища оцінка – 1, найгірша – 6.

У Британії оцінки виставляються не цифрами, а літерами по 8-бальній шкалі. Успішний результат оцінюється буквами “А*”, “А”, “В”, “С”. Рівень успішності школи оцінюється кількістю учнів, що отримали п'ять і більше оцінок у діапазоні “А*”-“С” за результатами іспитів.

Варто розглянути докладніше оціночну систему США, тому що саме там з'явилися перші спроби оцінювання не тільки навчальної діяльності дитини, а й шкільного життя в цілому (перемога у різних конкурсах та олімпіадах, активна шкільна діяльність тощо).

Більшість коледжів та середніх шкіл у США використовують буквену систему для оцінки успішності. У цій системі А означає “відмінно”, В – “добре”, С – “задовільно”, D – “погано” і F – “провал”. Кожна оцінка, крім F, може бути з плюсом чи мінусом і означає “проміжний” рівень. Наприклад, В + – це дуже добре, але не відмінно. Більшість шкіл також використовує числові відповідності і для кожної позначки.

Ці числові значення, або points, використовуються, для обчислення середнього балу (Grade Point Average або GPA) учнів. Кожен семестр оцінки, отримані за кожен з курсів, складаються разом і діляться на кількість обраних курсів. Отриманий результат – це середній бал (GPA) протягом семестру. Середній бал може також бути розрахований в кінці кожного року і завжди обчислюється при

закінченні коледжу або школи. Деякі коледжі можуть також обчислювати середній бал учнів з профілюючого предмету окремо від їх загальної GPA. Навчальний заклад може вимагати, щоб учні мали середній бал принаймні 2,0 або 1,67, щоб вважатися устигаючими. Якщо GPA падає нижче цього рівня, учню може бути надано випробувальний термін, тобто шкільна адміністрація контролюватиме його успішність протягом наступного семестру. Учень зобов'язаний відвідувати спеціальні заняття або брати певні курси. Якщо GPA не покращується до наступного семестру, то учень може залишитися на випробуванні або навіть бути відрахованим.

Дуже цікава система оцінки знань в японській школі. Індивідуально рівень знань учня не оцінюються. Використовується 100-бальна рейтингова система оцінювання; 100-80 балів – відмінно (скорочено позначається літерою “А”); 79-70 – добре (В); 69-60 – задовільно (С); 59-0 – незадовільно (D). Наприкінці чверті виставляється загальний відсоток якості знань і виводиться середня оцінка для всього класу. Проте останнім часом все частіше можна чути думку, що це не зовсім об'єктивно, і, можливо, скоро в Японії відмовляться від цієї системи.

Проведений нами аналіз існуючої практики оцінювання результатів навчання в світі, дає можливість стверджувати, що існує велика кількість систем оцінювання, які користуються як цифровими, так і літерними показниками, іноді застосовується система набору балів або відсотків. У кожній країні існує своя шкала оцінки знань, яка обумовлена національними особливостями даної країни. Ефективність діагностичної системи знань студентів не залежить від форми вираження оцінки, загальної кількості оціночних балів і шкали, яка використовується при виставленні оцінки. Кожна система оцінки має свої сильні і слабкі сторони, не існує якогось одного критерію, а найоптимальніший для всіх країн варіант відсутній.

Як показує практика, на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти значення контролю підвищується в зв'язку з тим, що результат на виході часто не відповідає освітнім стандартам. Тоді як з метою виміру фактично досягнутих результатів у дидактико-виховній системі контроль стає вкрай необхідним.

До недоліків існуючої практики перевірки та оцінки знань слід віднести стихійність, нерациональне використання методів, форм, відсутність дидактичної цілеспрямованості, ігнорування характерних особливостей навчального матеріалу і умов роботи, відсутність систематичності та ін.

На наш погляд, розробка єдиних підходів до методів оцінювання результатів навчання студентів до цих пір знаходиться на стадії наукових досліджень, досить складно здійснити послідовне зіставлення цілей освіти з результатами навчання. Цілі освіти виражені, як правило, в досить загальних і тому абстрактних категоріях: "підвищити якість підготовки фахівців і забезпечити на цій основі конкурентоспроможність випускників та престиж української вищої освіти у світовому освітньому просторі". Вимірювання результатів навчання (або якості підготовки) студентів проводиться на іншому рівні – більш вузькому і конкретному, коли оцінюються конкретні знання в межах навчальної програми.

Всі ті вимоги, які висуваються до контролю навчальної діяльності студентів, а саме: систематичність, всебічність, надійність, об'єктивність, валідність, професійна спрямованість, системність, врахування індивідуальних особливостей об'єкта, індивідуальний характер перевірки й оцінки знань, різноманітність використовуваних видів і форм перевірки і оцінки знань і умінь, прозорість результатів, єдність вимог, – в більшості своїй не можуть дотримуватися при традиційному оцінюванні результатів навчання, оскільки відсутні єдині стандарти в педагогічній діагностиці. Для вироблення надійних і об'єктивних критеріїв оцінки необхідно, щоб цілі і результати навчання викладалися на одній мові, в межах одних понять і термінів, що не завжди є можливим.

Таким чином, контроль знань – складний етап процесу навчання. Для викладача він складний в теоретичному, методичному та організаційному відношенні, а для студентів – в психологічному.

У зв'язку з цим постає питання про пошук принципово іншого підходу до оцінювання, який сприяв би гуманізації освіти, індивідуалізації навчального процесу, підвищенню навчальної мотивації і самостійності в навчанні [9].

Враховуючи актуальність означеної проблеми, можна припустити, що вироблення надійного, керованого, об'єктивного інструменту для контролю та оцінки результатів навчання студентів, його відповідності сучасним концептуальним основам навчання, практичним підходам, освітнім потребам особистості стає пріоритетним завданням вітчизняної вищої школи. Разом з традиційною системою контролю і оцінки якості навчання студентів в Україні формується та впроваджується в практику ВНЗ нова система – педагогічне тестування [4]. Перспективність тестового контролю зумовлена тим, що стандартизоване педагогічне тестування здатне виконувати не

тільки функції діагностики і контролю, але і використовуватися як повноцінна технологія навчання. Тому науковий підхід до використання технології педагогічного тестування вимагає обґрунтування і пошуку ефективних методів його активного використання в системі освіти України.

Сучасні тенденції в дослідженні тестових технологій дозволяють нам припустити, що така система оцінки знань підвищує пізнавальну активність студентів, їх мотивацію до навчання, сприяє розвитку самостійності, умінню оцінювати свою навчальну діяльність, вирішувати нестандартні завдання і розвивати професійні навички, що особливо важливо для формування компетентного фахівця.

При впровадженні педагогічного тестування як засобу оцінки та контролю знань необхідно спиратися на єдину концептуально-методологічну основу. Важливо змістити акценти з традиційного суб'єктивного оцінювання успішності студентів на збір об'єктивної узагальненої інформації про якісні зміни в навчальній підготовці студентів, отриманої шляхом збору даних в процесі тестування, використовувати останні для визначення статистичних норм і критеріїв досягнення якості засвоєних знань за певними показниками.

Подальшого дослідження потребують питання впровадження комп'ютерного тестування та активізації освітньої функції тестового контролю, що цілком відповідає сучасним світовим тенденціям, коли контроль, оцінка і навчання функціонують як взаємопов'язані складові єдиного освітнього процесу.

Висновки. Успішне вирішення означених проблем дасть можливість розробити надійну та об'єктивну систему педагогічної діагностики знань студентів, що може стати великим кроком на шляху до покращення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців і підвищення престижу вищої освіти України.

Подальші наші дослідження будуть

спрямовані на розробку тестових завдань для контролю знань курсантів і на організацію комп'ютерного тестування навчальних досягнень майбутніх пілотів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безносок О. О. З історії питання про контроль та оцінку знань студентів / О. О. Безносок // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Серія : Військово-спеціальні науки. – 2000. – № 2. – С. 17–20.
2. Вища освіта України і Болонський процес: [навч. посіб. / ред. В. Г. Кремень]. / – Тернопіль : Богдан, 2004. – 384 с.
3. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / К. Ингенкамп.; [пер. с нем.]. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
4. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання: [навч.-метод. посіб.] / Т. М. Канівець. – Ніжин: Видавець ІПІ Лисенко М. М., 2012. – 102 с.
5. Кузьмінский А. І. Педагогіка: підруч. / А. І. Кузьмінский, В. Л. Омеляненко. – К.: – Знання, 2007. – 447 с.
6. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К.: Абрис, 1994. – С. 212.
7. Новиков А. М. Методология учебной деятельности / А. М. Новиков. – М.: Эгвес, 2005. – 176 с.
8. Подласый И. И. Педагогика. Новый курс: [учеб. для студ. педвузов в 2 кн.] / И. И. Подласый. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1. – 576 с.
9. Чаркіна О. А. Педагогічне тестування як засіб контролю за навчальним процесом у педагогічних університетах : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.09 / Чаркіна Олена Анатоліївна. – Кривий Ріг, 2009. – 164 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Корінна Ольга Валеріївна – аспірант кафедри фізичної і психофізіологічної підготовки Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Коло наукових інтересів: педагогічні умови організації комп'ютерного тестування майбутніх пілотів у процесі вивчення фахових дисциплін

УДК 37(09)(477)

ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСОЛОГІЯ, ЯК НАПРЯМ ВИВЧЕННЯ ДИТИНИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Тетяна КРАВЦОВА (Кіровоград)

В останнє десятиріччя у вітчизняній педагогічній науці та практиці відбуваються кардинальні зміни, які пов'язані із затвердженням гуманістичного підходу до виховання підростаючих поколінь, що

передбачає глибоке розуміння вихователем природи вихованців, їхніх індивідуальних рис і можливостей, повагу до особистості дитини, турботу про її гармонійний розвиток, потребує ставлення до кожного вихованця суб'єкта